

*М.А. Моїсєєва, доцент кафедри музики
та хореографії з методиками викладання,
кандидат педагогічних наук, ЖДУ ім. І. Франка*

Хасидський нігун – традиційний музичний жанр євреїв Східної Європи.

У другій чверті XVIII ст. на Поділлі (Україна) виникає хасидизм – релігійно-містична течія юдаїзму, що дістала подальшого розповсюдження у Росії, Польщі та Австро-Угорщині. Умови життя євреїв Східної Європи були досить складними. На противагу аскетизму, що існував у релігійному житті та побуті, хасидизм закликав вірян до активного життя. Так, центральне місце в повсякденному житті хасидів займала натхненна молитва, сповнена містичної медитації, що супроводжувалась особливими тілесними рухами. Зазвичай по суботах хасиди проводили багато часу за трьома традиційними суботніми трапезами та досить часто підтримували свій піднесений стан міцними напоями. У важкі часи, коли війни, погроми та криваві наклепи постійно загрожували існуванню євреїв у Східній Європі, хасиди створили новий тип громади, де панували радість, релігійне піднесення та взаємна відповідальність. Очолював громаду духовний лідер нового типу – харизматичний керівник, цадик (з *івриту* - праведник), який усім своїм існуванням уособлював постійне спілкування з Богом. Хасиди постійно зверталися до свого вчителя по благословення, поради й допомогу та усією громадою піклувалися про потреби цадика. Так виникали відомі хасидські «двори».

Важливою частиною культового ритуалу хасидів був танець у супроводі інструментальної музики або співу. Танці набували особливого значення у святкові дні та в суботу, коли діяла заборона на певні види роботи, в тому числі і на гру на музичних інструментах. Виконання вокального музичного супроводу спричинило формування особливої «інструментальної» манери співу [4: 527].

Таким чином, хасидська традиція народила особливий жанр пісні без слів – нігун (з *івриту* – 1) мелодія, наспів; 2) гра на інструменті). Спів на склади (ай-дай-дай, бом-бірі-бом, ям-бам-бам, ярл-дірі-дай), зведення вербальної

інформації до мінімуму (навіть у разі наявності слів), використання голосу в інструментальній функції спричиняли потужний сугестивний вплив на вірян. При цьому більшість нігунів мали вокальне фразування, відповідне до вокального дихання, та невеликий, зручний для співу діапазон. Голос ставав немов би інструментом настроювання свідомості, сприяв містичному сходженню душі до Бога, надавав святості повсякденному життю. Виконання нігунів не потребувало попереднього вивчення релігійних текстів та оволодіння спеціальними техніками, оскільки сама музика ставала ритуальним актом і набувала сакрального змісту. Характерними особливостями хасидських мелодій були симетричність та повторність мотивів, остінатні синкоповані ритмічні формули, низхідний поступовий рух мелодії, що сприяло екстатичному піднесеному стану виконавців [5].

Нігуни створювалися видатними цадиками – керівниками громад, що вважалися носіями особливої духовності та святості, наділеними від Бога могутньою силою впливу на людей. Так, деякі нігуни приписують засновнику хасидизму – Ізраелю бен Еліезеру Баал-Шем-Тову (1700 – 1760), інші – Шнеуру Залману з Ляд (1745 – 1812), засновнику династії цадиків Шнеєрсонів та напрямку Хабад у хасидизмі. Авторами нігунів були також інші видатні цадики – Іехіель Міхл зі Злочева (1731 – 1786), Леві Іцхак бен Меїр з Бердичева (1740? – 1810), Нахман з Брацлава (1772 – 1811) та інші. Деякі мелодії створювали хасиди – придворні хазани; найбільш знаним з них був Йосеф Талнер (Йосип Волинець, 1838 – 1919), що був «придворним» співаком цадика в містечку Тальному Київської губернії (нині райцентр Черкаської області) [2: 219 – 233; 4: 527 – 528; 7].

Слід відзначити, що нігун зберігає риси наступності більш давнім музичним жанрам – медитативним піснеспівам каббалістів, змірот, піютім, хазанут, клезмерській музиці. Усна традиція розповсюдження нігунів зумовила відносно вільний вибір способів музичного висловлювання, відкритість до міжетнічних впливів, здатність вбирати в себе популярні мелодійні та ритмічні

звороти. Так, музика і танці хасидів запозичили чимало особливостей селянського фольклору українців, румун, поляків, угорців.

Сьогодні нігун вийшов за межі суто ритуальної практики. Завдяки притаманній йому можливості різноманітних інтерпретацій він долає мовні та конфесійні бар'єри, стрімко опановує інтеркультурний простір, стає підґрунтям для єднання людей різних етносів, різного віку, культурного й освітнього рівнів під знаком традиції.

Список використаних джерел:

1. Еврейская народная песня: Антология / Сост. М. Гольдин. – СПб.: Композитор, 1994. – 448 с.
2. Елисаветский С.Я. История еврейского народа: Курс лекций: Учебное пособие. – К., 2001. – 432 с.
3. Из истории еврейской музыки в России: Материалы международной научной конференции / Сост. и отв. Ред. Л. Гуральник. - СПб.: Еврейский общинный центр, 2001. – 176 с.
4. Сорокер Я. Музыка // Краткая еврейская энциклопедия. Том 5. Ма'аган-Михаэль – Нюрнбергские законы / Гл. ред. Ицхак Орен (Надель), Нафтали Прат. – Иерусалим: Общество по исследованию еврейских общин, Еврейский Университет. Репринт. изд.: М.: Красный пролетарий, 1996. – С. 515 – 553.
5. Хаздан Е.В. Нигун как явление традиционной еврейской музыкальной культуры (на материале общины «ХаБад Любавич»): Автореферат дисс. ... канд. искусствоведения. 17.00.02. – М.: МГК, 2008. – 24 с.
6. Хасидизм // Краткая еврейская энциклопедия. Том 9. Фейдман – Чуэкас / Гл. ред. Ицхак Орен (Надель), Нафтали Прат. – Иерусалим: Общество по исследованию еврейских общин, Еврейский Университет, 1999. – С. 671 – 695.
7. <http://eleven.co.il>
8. <http://www.klezmer.com.ua>
9. <http://klezmer.odessa.ua/2008-05/chasidic-nigun-klezmer-history/>
10. <http://www.moshiach.ru/audio/nigunim>
11. <http://nigun.chassidus.ru>
12. <http://nigun.ru>